

מנה בדת

לע"צ הגה"ק רבי אלחנן בונים בן
רבי נפתלי ביינוש וסרמן הי"ד
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 132 פרשת בלק תשפ"ב

שינון הדף היומי בדרך קצרו

כתובות ד-י

שמות לחשב בשבת חשבונות של מצוה, ור"א אומר שפוסקים צדקה לעניים בשבת, ור' יעקב אמר בשם ר' יוחנן שהולכים לביכנו"ס ולבימ"ד לפקח על עסקי רבים בשבת, ור' יעקב בר אידי אמר בשם ר' יוחנן שמפקחים פיקוח נפש בשבת, ורב שמואל בר נחמני אמר בשם ר' יונתן שמותר ללכת לטרטיאות וקרטיאות לפקח על עסקי רבים בשבת, ושנו אצל בית מנשיא שמשדכים לארס תינוקות בשבת, וכן ללמד תינוק ספר ואומנות, אלא אמר ר' זירא שלא יכנוס במוצ"ש שגזרו שלא ישחוט בן עוף בשבת, ואמר אביי שלפ"ז ידחו את יוה"כ שחל ביום ב' שמא ישחוט בן עוף בשבת, ויש לומר שלעצמו אינו טרוד אך לצורך אחרים הוא טרוד, או שכשחל ביום ב' יש לו רווח אך כשנושא במוצ"ש אין לו רווח, ולפ"ז ניתן לבאר שמה שאינו כונס בערב שבת הוא מטעם זה שמא ישחוט בן עוף.

יש להסתפק אם בתולה נשאת בד' וגם נבעלת בד' ולא חוששים שדעתו תתקרב או שנבעלת בה' שלא תתקרב דעתו עד שיבא לב"ד, ובר קפרא הביא ברייתא ששנו בה להדיא שבתולה נשאת בד' ונבעלת בה' שנאמר בו ברכה לדגים, ואלמנה נשאת בה' ונבעלת בו' שנאמר בו ברכה לאדם, ומשמע בברייתא שהטעם הוא משום ברכה ולא בגלל שחששו שתתקרב דעתו, ולפ"ז לכאורה גם אלמנה תבעל בה' שנאמר בו ברכה לדגים, ויש לומר שעדיף ברכה שנאמרה לאדם, או מטעם שקדו כמו ששנינו שאלמנה נשאת בה' ונבעלת בו' שאם תבעל בה' למחרת ישכים למלאכתו, ושקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שישמח עמה ג' ימים יום ה' ויום ו' ושבת, והני"מ בין הטעם של ברכה ושל שקדו תהיה באדם בטל, או יו"ט שחל בערב שבת.

בר קפרא דרש שמעשה צדיקים גדול ממעשה שמים וארץ שבמעשה שמים וארץ נאמר **אף ידו עשתה ארץ וימיני טפחה שמים**, ובמעשה צדיקים נאמר **מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידך**, ובבבלי אחד ור' חייא שמו שאל הרי נאמר **ויבשת ידיו יצרו**, ויש לומר שהכתיב הוא ידו ומה שכתוב **יצרו** אמר ר"נ בר יצחק שהכוונה יצרו אצבעותיו, כמו שכתוב **כי אראה שמך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת**, ומה שכתוב **השמים מספרים כבוד קל ומעשה ידיו מגיד הרקיע**, יש לבאר שמעשה ידיו שהם הצדיקים מי מגיד, הרקיע, וזה ע"י מטר,

בר קפרא דרש בפסוק **ויתד תהיה לך על אונך** שיש לקרוא אונך שאם אדם שומע דבר שאינו הגון **עמוד ב' יניח** אצבעו באזניו כמו שאמר ר"א שאצבעותיו של אדם דומות ליתדות ולא מה שהם חלוקות שהרי ודאי יש להם תפקיד כמו ששנינו זו זרת זו קמיצה זו אמה זו אצבע זה אגודל, אלא מה שהם מחודדות כיתדות כדי שאם ישמע דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו, ואצל ר' ישמעאל שנו שכל האזן קשה והאליה רכה כדי שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכופף את האליה לתוכה. ולא ישמיע לאזניו דברים בטלים שהן נכוות תחילה לאברים.

הסתפקו אם מותר לבעול בשבת תחילה האם דם בתולים כנוס כפקדון ורק פותחים לו ומותר, או שהוא מחובר ובלוע ואסור, ואם נאמר שהוא כפקדון יש להסתפק האם נאמר שהוא צריך את הדם ואינו מתכוון לפתח או שהוא מתכוון לפתח ואסור, ואם נאמר שהפתח נעשה ממילא האם הלכה כר"ש שמתיר דבר שאינו מתכוון, או כר' יהודה שאסר בדבר שאינו מתכוון, ואם נאמר כר' יהודה יש להסתפק האם הוא נחשב מקלקל לגבי הפתח או שהוא מתקן, וללישנא בתרא גם לפי הצד שהדם מחובר ובלוע יש לומר שאם הוא מתכוון לדם אסור ואם הוא מתכוון להנאת עצמו מותר שהדם בא ממילא, ואם נאמר שהוא

דף ד אם אב החתן או אם הכלה נפטרו החתן ובעל בעילת מצוה ופורש, ונוהג ז' ימי המשתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבלות, ובימי המשתה הוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים, והכלה לא נמנעת מתכשיטים כל ל' יום, ודוקא כשמתו אב החתן או אם הכלה שאין מי שיטרח להם, אבל להפך ינהגו אבלות קודם נישואין, ואמר רפרם בר פפא בשם רב חסדא שכ"ז דוקא כשנתנו כבר את המים על הבשר, ואם לא נתנו המים על הבשר ניתן למכרו ואין הפסד, ורבא אומר שבכרך ניתן למכור גם כשנתנו מים על הבשר, ורב פפא אומר שבכפר לא ימכרו גם כשלא נתן המים על הבשר, ואמר רב אשי שלפ"ז רב חסדא דיבר בעיר כמו מתא מחסיא שהיא פחות מכרך אך יותר מכפר, וכן שנו בברייתא כדברי רב חסדא שאם היה טבחו טבוח ויינו מזוג ופתו ונתן מים ע"ג בשר מתו אבי החתן או אם הכלה יבעל, וינהגו ימי משתה ובאותם ימים ישן בין אנשים ואשתו בין נשים וכן כלה שפירסה נדה הוא ישן בין אנשים ואשתו בין נשים, ולא יבעול בתחילה בערב שבת ולא במוצ"ש.

מה שכתוב בברייתא שישן בין אנשים זה כדברי ר' יוחנן שאף שאין אבלות במועד אך נוהג דברים שבצנעא, ורב יוסף בר רבא אומר בשם רבא שכ"ז כשלא בעל ואם בעל ישן עמה, אך קשה שבברייתא נאמר שבועל ואח"כ נאמר ישן בין אנשים והיא בין נשים, ויש לומר שרבא דבר בפירסה נדה שאם בעל ישן עמה זה ברייתא דברה רק באבל אך לכאורה בברייתא כתוב וכן, משמע שדינם שוה, **עמוד ב'** ויש לבאר בברייתא וכן מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל, הוא ישן בין אנשים והיא בין נשים, ומשמע שאבילות קלה מנדה, ויש להקשות שרב יצחק בר חנינא אמר בשם רב הונא שכל מלאכות שאשה עושה לבעלה עושה גם בימי נדותה מלבד מזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו, ולגבי אבילות נאמר שאינו יכול לכוף את אשתו לכחול ולפקוס, אך היא מוזגת לו כוס ומציעה מטתו ורוחצת פניו ידיו ורגליו, ויש לומר שבאבלות שלה מקילים שתעשה לו מלאכות אלו אך באבלות שלו יש להחמיר, אך קשה שהברייתא לעיל דיברה גם באבלות שלה שמתה אם הכלה, ויש לומר שזה נאמר על שאר הדינים, אך לענין יחוד יש להקל באבלות שלה, אך ישנה ברייתא אחרת שאומרת להדיא שאם מתו חמיו או חמותו אינו כופה את אשתו לכחול ולפקוס אלא כופה מטתו ונוהג עמה אבלות, וכן היא שמתו חמיה או חמותה אינה רשאית לכחול ולפקוס אלא כופה מטתה ונוהגת עמו אבלות, ויש לשנות שבאבלות שלו הוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים, ומה שכתוב 'וכן' נאמר על כחול ופרקוס, אך קשה שכתוב 'עמו' ומשמע עמו במטה, יש לדחות שעמו הכוונה בבית כמו שאמר רב לחייא בנו שבפני אשתו ינהג אבלות ושלא בפניה אינו צריך לנהוג אבלות, ורב אשי מחלק שאין לדמות אבלות של חתן וכלה לאבלות אחרת שבאבלות אחרת היא חמורה לא יבואו לזלזל בה, אך בימי המשתה שהקילו בשאר דברים יש להחמיר בשינה, ואין לומר שהקולא היא שהתירו לו לבעול ולפרוש שאין זה קולא כי עדיין לא חל אבילות שלר"א היא חלה רק משיצא המת מפתח הבית, ולר' יהושע רק משיסתם הגולל, אלא הקולא היא שנוהג ימי המשתה ואח"כ ימי אבלות.

שנינו בברייתא שלא בועל בערב שבת ובשבת מוכן שאסור כדי שלא יעשה חבורה, אך קשה מדוע שלא יבעל במוצ"ש,

דף ה' ר' זירא מבאר שלא יכנוס במוצ"ש כדי שלא יחשב בשבת את הוצאותיו, ואביי דוחה שרב חסדא ורב המנונא אמרו

מתכוון להנאת עצמו האם הלכה כר' יהודה או כר"ש, ואם נאמר כר' יהודה האם זה נקרא מקלקל בחבורה או שהוא מתקן בחבורה, ואם נאמר שהוא נחשב מקלקל האם הלכה כר' יהודה שפוטר במקלקל בחבורה,

דף ו או הלכה כר"ש שמחייב בקלקול בחבורה, בישיבתו של רב אמרו שרב מתיר ושמואל אוסר, ובנהדרעא שהיא מקומו של שמואל אמרו שרב אסר ושמואל מתיר, ואמר ר"נ בר יצחק שהסימן לכך הוא שכל אחד מקל לעצמו, ולכאורה יש להוכיח שרב אסר שרב שימי בר חזקיה אמר משמו שאין להדק ביו"ט בסתימת נקב גיגית, א"כ הוא סבר כר' יהודה, ויש לומר שגם ר"ש מודה שם כמו שאמרו אביי ורבא שר"ש מודה בפסיק דישיה ולא ימות, אך יש לדחות שרב חייא בר אשי אמר להדיא בשם רב שהלכה כר' יהודה, ורב חנן בר אמי אמר בשם שמואל שהלכה כר"ש, ורב חייא בר אבין שנה בלי תלמידיהם שרב סובר כר' יהודה ושמואל סובר כר"ש, ויש לומר שאכן רב סבר כר' יהודה אך גם לר' יהודה ניתן להקל, שלפי הלישנא שדם כפקדון הוא כמקלקל אצל הפתח, ולפי הלישנא שדם מחובר יש להקל כי הוא מקלקל בחבורה, רב חסדא הוכיח ממה ששינו שתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת, שלכ"ש נותנים לה ד' לילות ולב"ה עד שתתפא המכה, ואם הגיע זמנה לראות ונשאת, לב"ש נותנים לה לילה הראשון ולב"ה עד מוצ"ש ד' לילות, עמוד ב ומשמע שיבעל גם כשלא בעל עדיין, ודוחה רבא חוץ משבת, ואביי מקשה ששינו להדיא עד מוצ"ש ד' לילות, אלא רבא מעמיד שנותנים לו ד' לילות כשבעל כבר, והחידוש הוא שמותר לבעול בשבת כדברי שמואל שמותר להכנס לפירצה דחוקה בשבת ולא חששו שהוא משיר צרורות, ורב יוסף מקשה ממה ששינו שחתן פטור מקר"ש לילה הראשון עד מוצ"ש אם לא עשה מעשה, ומשמע גם בשבת בגלל שהוא טרוד שהוא צריך לבעול, אומר אביי שהוא טרוד שלא בעל, ורבא דוחה שאם הטרוד פטור א"כ גם כשטבעה ספינתו בים יהיה פטור מקר"ש, ואין לומר שאכן פטור כי ר' אבא בר זבדא אמר בשם רב שאבל חייב בכל המצוות חוץ מתפילין שנאמר בהם פאר, אלא אומר רבא שנחלקו תנאים לענין שבת שבכרייתא אחת נאמר שאם לא עשה מעשה בראשון פטור בשני, ואם לא עשה בשני פטור בשלישי, ובכרייתא אחרת נאמר שפטור רק בשני ובשלישי חייב, והיינו בשבת שאינו בועל, ואביי אומר שנחלקו הכרייתות אם טירדה של מצוה פוטרת מקר"ש.

בכרייתא נוספת שינו שהכונס בתולה לא יבעול בשבת בתחילה ויחכמים מתירים, ורבה אומר שחכמים זה כדעת ר"ש שמתיר בדבר שאינו מתכוון, ואביי דוחה שגם ר"ש מודה בפסיק דישיה, אמר רבה שאין זה פסיק רישיה שרק הבבליים לא בקיאים בהטייה, ומה שטרדה זו פוטרת מקר"ש זה רק למי שאינו בקי בהטייה, ואין לומר שנתיר בשבת רק לבקי ולא נתיר לשאינו בקי שרוב בקיאים הם, אמר רבה בר רב חנן לאביי א"כ מדוע צריך שושבינים ומפה לבדוק את הבתולים, אמר אביי שחששו שיראה דם ויאבד, ורב אמי מקשה שלענין מפיס מורסא בשבת אם רוצה לעשות לה פה חייב ואם רוצה להוציא ליחה פטור ומותר,

דף ז יש לומר שדם ליחה הוא כפקדון ועקור מהגוף משא"כ דם בתולים.

ר' אמי התיר לבעול בתחילה בשבת אמרו לו רבנן עדיין לא נכתבה כתובתה אמר להם שניתן להתפס מטלטלין, רב זביד התיר לבעול בשבת ויש אומרים שהוא עצמו בעל בתחילה בשבת, ורב יהודה התיר ביו"ט ואמר רב פפי בשם רבא שהוא לא התיר רק ביו"ט, ומותר גם בשבת אלא המעשה היה ביו"ט, ורב פפא אמר בשם רבא שהוא התיר רק ביו"ט ולא בשבת, אמר רב פפי לרב פפא שלרברך ההיתר ביו"ט הוא מטעם מתוך

שהותרה חבורה לצורך הותרה גם שלא לצורך, א"כ נתיר לעשות מוגמר ביו"ט מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה גם שלא לצורך, אמר רב פפא שנאמר בפסוק **אך אשר יעשה לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם**, ומותר רק דבר השווה לכל נפש ומוגמר אינו שוה לכולם, אמר רב אחא בר רבא לרב אשי שא"כ נאסור לצוד צבי ביו"ט שאינו שוה לכל נפש, אמר רב אשי שאמנם אינו שוה לכולם אך הוא צריך לכל נפש, רב יעקב בר אידי אמר שר' יוחנן הורה בצידן שאסור לבעול בתחילה בשבת, ויש הוראה לאיסור כמו ששנו בנזיר שהורו ב"ה להלני להיות נזירה עוד ז' שנים, וכן כתוב בכרייתא שלרבי לענין טריפה חוט השדרה שנפסק שיעורו ברובו, ור' יעקב אמר אפילו ניקב, והורה רבי כר' יעקב, רב הונא אמר שאין הלכה כר' יעקב, ור"נ בר יצחק שנה בשם ר' אבהו ששמע שר' ישמעאל בר' יעקב מצור שאל את ר' יוחנן בצידן, האם מותר לבעול בתחילה בשבת, ואמר ר' יוחנן שאסור, ולהלכה מותר לבעול בתחילה בשבת.

ר' חלבו אומר בשם רב הונא בשם ר' אבא בר זבדא בשם רב שבין בתולה בין אלמנה טעונה ברכה, ומה שאמר רב הונא שאלמנה אינה טעונה ברכה זה מדובר באלמן שנשא אלמנה, אך בחור שנשא אלמנה טעון ברכה, אך קשה שר"נ אמר בשם הונא בר נתן שמה שברכת חתנים בעשרה לומדים ממה שכתוב אצל בועז ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שוב פה וישבו, ושם זה היה אלמן שנשא אלמנה, ויש לומר שרב הונא התכוון שאלמן שנשא אלמנה אין ברכה כל ז' הימים אך יום אחד יש ברכה ומה ששינו לעיל ששקדו שיהיה שמח ג' ימים עם האלמנה והרי בבחור צריך ז' ימים, ובאלמן מספיק יום אחד, יש לומר שבאלמן יש יום א' לברכה וג' לשמחה, או שמדובר בבחור, וז' לברכה וג' לשמחה, עמוד ב אך קשה ששינו בכרייתא שלבתולה מברכים ז' ולא אלמנה יום אחד ומשמע גם כשנשאת לבחור, ויש לומר שמדובר שנישאה לאלמן, אך לפ"ז יכולה הכרייתא לשנות שלבתולה ולא אלמנה שנשאת לבחור ז' ולא אלמן יום אחד, ויש לומר ששנו הלכה פסוקה שאין בתולה פחות מז' ואין אלמנה פחות מא'.

ר' אבהו למד מהפסוק במקהלות ברכו אלוקים ה' ממקור ישראל, שברכות חתנים שעל עסקי מקור הוא בעשרה, ור"נ דרש מהפסוק הזה כמו שאמר ר"מ שאפילו עוברים שבמעזי אמן אמרו שירה על הים, שכתוב במקהלות ברכו אלוקים ה' ממקור ישראל, ור' אבהו למד זאת ממה שלא כתוב מבטן אלא ממקור, והיינו על עסקי מקור, ור' אבהו למד שמה שבועז הביא י' הוא כדי לדרוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, שאם זה לברכה אין צורך דוקא בזקנים, ור"נ סובר שלדרוש לא צריך י', ור' אבהו סובר שצריך י' לפרסם את הענין, כמו שאמר שמואל לרב חנא מבגדד צא הבא לי עשרה אנשים שאדרוש לפניהם שהמזכה לעובר קנה, ולהלכה המזכה לעובר לא קנה.

שנו בכרייתא שמברכים ברכת חתנים בבית חתנים ולר' יהודה מברכין גם בבית האירוסין, ואמר אביי שמדובר ביהודה שהוא מתיחד עמה, ובכרייתא אחרת נאמר שברכת חתנים מברכים בבית חתנים וברכת האירוסין בבית האירוסין, ואמרו רבין ורבה בני רב אדא בשם רב יהודה שברכת האירוסין היא בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצוותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין, ורב אחא בר רבא אמר בשם רב יהודה שמסיים בא"י מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין, ומי שסובר שלא חותמים שזה כברכת פירות ומצוות, ומי שחותם סובר שזה כקידוש.

שנו בכרייתא שמברכים ברכת חתנים בעשרה כל ז', אמר רב יהודה שרק כשיש פנים חדשות, ואמר רב יהודה שברכה ראשונה היא: בא"י אמ"ה

דף ח שהכל ברא לכבודו, ושניה: יוצר האדם, ושלישית: אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד בא"י יוצר האדם, ברכה ד': שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה בא"י משמח ציון בבניה, ברכה ה': שמח תשמח רעים האהובים כשמתך יצירך בגן עדן מקדם בא"י משמח חתן וכלה, ברכה ו': בא"י אמ"ה אשר ברא ששון ישמחה חתן וכלה גילה רינה דיצה וחדוה אהבה ואחוה ושלוש ירעות מהרה ה' אלוקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשחה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה.

לוי הגיע לנשואי ר"ש בן רבי ובירך ה' ברכות, ובנשואי מר בן רב אשי בירך רב אסי ו' ברכות, שהוסיף יוצר האדם, ולכאורה נחלקו אם היה יצירה אחת לאדם או ב' יצירות, ויש לומר שלכו"ע היה יצירה אחת ונחלקו אם הולכים אחר מחשבה או אחר מעשה, שרב יהודה שאל, שנאמר בפסוק אחד **ויברא אלוקים את האדם בצלמו** ובפסוק אחר **כתוב זכר ונקבה ברא אותם**, אלא שבתחילה עלה שמחשבה לבראותם אחד ונבראו שנים.

רב אשי בירך אצל רב כהנא ביום הראשון ו' ברכות, ובשאר הימים אם היו פנים חדשות בירך את כולם ואם לא זה רק להרבות שמחה ובירך רק שהשמחה במעונו ואשר ברא, ומז' ימים עד ל' בין אם אמר שהסעודה מחמת החתונה בין אם לא מברך שהשמחה במעונו, ואחר ל' אם אמר שזה מחמת החתונה יברך שהשמחה במעונו ואם לא לא יברך, ואמר רב פפי בשם רבא שזה עד י"ב חדש, ואמר רב פפא שקודם הנישואין מברכים ממתי ששמו השעורים בעריבה לצורך חופה, ומה שרב פפא בירך אצל אבא מר בנו משעת האירוסין כי כבר היה מוכן לו צרכי החופה, רבינא התעסק להשיא את בנו למשפחת רב חביבא ובירך משעת ארוסין שהוא אמר שהוא מכיר בהם שלא יחזרו בהם, אך באמת לא הסתייע הענין וחזרו בהם.

רב תחליפא מא"י הגיע לבבל ובירך ו' ברכות ארוכות עם חתימה ואין הלכה כן, רב חביבא בירך בברית מילה שהשמחה במעונו ואין הלכה כן משום שטרודים מחמת צער התינוק.

ד"ע אומר בשם רב שבברכת חתנים החתנים מהמנין, ובברכת אבלים האבלים לא מהמנין, ואמנם ישנה ברייתא שגם אבלים מהמנין אך רב הוא תנא ופליג, ר' יצחק אמר בשם ר' יוחנן שחתנים מהמנין ואבלים לא, והקשו מהברייתא שאבלים מהמנין **עמוד ב** ויש לומר שהברייתא דברה בברכת המזון ור' יוחנן דיבר בשורה, אך קשה שר' יצחק אמר להדיא בשם ר' יוחנן שברכת חתנים ב' וחתנים מהמנין וברכת אבלים ב' ואבלים לא מהמנין ומה שייך ברכת אבלים בשורה, ויש לומר שר' יוחנן דיבר ברחבה, אך ר' יצחק אמר משמו שברכת אבלים ב' כל ז' ואבלים לא מהמנין ומה שייך ברכה ברחבה כל ז', ויש לומר שבפנים חדשות מברכים כל ז' כמו שרב חייא בר אבא לימד את בניו של ר"ל או רק את בנו של ר"ל וכשנפטר בנו לא הלך אליו ר"ל ביום הראשון, ולמחרת לקח ר"ל את מתורגמנו יהודה בר נחמני ואמר לו אמור דבר לניחום על הילד, ואמר **יירא ה' ינאץ מכעס בניו ובנותיו** שדור שאבות מנאצים להקב"ה הוא כועס על בניהם ובנותיהם והם מתים כשהם קטנים, ויש אומרים שהנפטר היה בחור והוא אמר **על כן על בחוריו לא ישמח ה' ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כולו חנף ומרע וכל פה דובר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה**, וכמו שאמר רב חנן בר רב הכל יודעים כלה למה נכנסת לחופה אך המנבל פיו ומוציא דבר נבלה מפיו אפילו נחתם לו גזר דין של ע' שנה לטובה נהפך עליו לרעה, וקשה שאין זה נחמה אלא צער, ויש לומר שהוא התכוון שר' חייא בר אבא חשוב להתפס על עוון הדור, אמר לו ר"ל אמור דבר לשבח הקב"ה פתח ואמר הקל הגדול ברוב גדלו אדיר וחזק ברוב נוראות מחיה מתים

במאמרו עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר בא"י מחיה המתים, אמר לו ר"ל אמור דבר כנגד האבלים, ואמר אחינו המיוגעים המדוכאים אבל הזה תנו לבבכם לחקור את זאת, זאת היא עומדת לעד נתיב הוא מששת ימי בראשית רבים שתו רבים ישתו כמשתה ראשנים כך משתה האחרונים, אחינו בעל נחמות ינחם אתכם ברוך מנחם אבלים, ואמר אביי שיאמר רבים שתו ולא יאמר רבים ישתו, ויאמר רק משתה ראשונים ולא יאמר משתה אחרונים כמו שאמר ר"ל ושנו בשם ר' יוסי שלא יפתח אדם פה לשטן ורב יוסף למד את זה מהפסוק **כמעט כסדום היינו לעמורה דמינו** והנביא אמר להם **שמעו דבר ה' קציני סדום**, אמר ר"ל שיאמר דבר כנגד המנחמים, ואמר אחינו גומלי חסדים בני גומלי חסדים המחזיקים בריתו של אברהם אבינו שכתוב כי **ידעתיו למען אשר יצוה את בניו**, אחינו בעל הגמול ישלם לכם גמולכם ברוך אתה משלם הגמול, אמר ר"ל אמור דבר נגד כל ישראל ואמר רבון העולמים פדה הצל ומלט הושע את עמך ישראל מהדבר החרב הביזה והשדפון והירקון, ומכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות לעולם טרם נקרא ואתה תענה ברוך אתה עוצר המגיפה.

עולא אומר ויש ששנו כך בברייתא, שתקנו י' כוסות בבית האבל ג' קודם אכילה לפתוח את בני מעיו, ג' בשעת אכילה לשרות אכילה במעיו, וד' לאחר אכילה א' כנגד ברכת הזן, ב' כנגד ברכת הארץ, ג' כנגד בונה ירושלים, וד' כנגד הטוב והמטיב, והוסיפו עליהם עוד ד' כנגד חזני העיר ופרנסי העיר וכנגד ביהמ"ק וכנגד ר"ג, ואז התחילו שותים ומשתכרים, והחזירו את הדבר ליושנו, והברכה כנגד ר"ג שבתחילה היתה הוצאת מת קשה לקרוביו יותר ממיתתו והניחו את מיטתו וברחו מפני הבושה, ור"ג נהג קלות בעצמו והוציאוהו בכלי פשתן, ומאז נהגו כל העם להוציא בכלי פשתן, ואמר רב פפא שהיום נוהגים אפילו בצרדא ששוה רק זוז.

דף ט ר"א אומר שהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאסרה עליו, ולכאורה קשה שזה רק ספק ספיקא, ספק אם זנתה אחר אירוסין וגם אם כן ספק אם היה ברצון או באונס, ויש לומר שמדובר באשת כהן שאסורה גם באונס, או באשת ישראל שקיבל בה אביה קידושין פחות מבת ג' וא"כ ודאי זנתה תחתיו, ולכאורה יש ללמוד את זה ממשנה שהאומר לאשה קדשתך והיא אומרת לא קדשתני שנאסר בקרובותיה, אך היא מותרת בקרוביו, ויש לומר שר"א מחדש ששם הוא אוסר כי הוא בטוח בכך, אך כאן יתכן שאינו מכיר בפתח פתוח, אך קשה שר"א עצמו סובר שאשה נאסרת רק בקינוי וסתירה כמו במעשה בת שבע, אך שם ודאי לא היה קינוי וסתירה וגם לא אסורה, אלא כוונתו שאשה נאסרת רק בקינוי וסתירה, והמעשה היה בלי קינוי וסתירה ולכן לא נאסרה, אך בכ"ז רואים שבטענת פתח פתוח אינה נאסרת, ויש לדחות שאם נדייק כך נאמר שרק קינוי וסתירה אוסרים ועדים לא, אלא ודאי כוונת ר"א שאשה לא נאסרת בעד אחד אלא בשנים, ובקינוי וסתירה נאסרת גם בעד אחד, וטענת פתח פתוח זה כב' עדים, ומה שבת שבע לא נאסרה כי זה היה באונס, או כדברי רב שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן **עמוד ב** שכל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו, שכתוב ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם תקח, ופירש רב יוסף שהכוונה לדברים המעורבים בינו לבניה, ואביי מוכיח ממשנתנו כדברי ר"א שתקנו שנשאת ביום ד' ולא בה' כי חששו שתתקדר דעתו, ולכאורה לענין כתובה שיתן לה אלא שהוא טוען טענת פתח פתוח, ויש לדחות שמדובר בטענת דמים.

רב יהודה אומר בשם שמואל שהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה והקשה רב יוסף שאין בזה חידוש שהרי שנינו שהאוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים כי מתיחד עמה, ומשמע שרק ביהודה אינו יכול

לטעון כך אך בגליל יכול לטעון כך, ולאוסרה עליו ודאי גם ביהודה יהיה נאמן אלא הכוונה להפסידה כתובתה, ולכאורה מדובר שהוא טוען טענת פתח פתוח, ויש לדחות שהוא טען טענת דמים.

דף י ר"נ אומר בשם שמואל בשם ר"ש בן אלעזר שחכמים תקנו לבתולה בת ישראל מאתים זוז ולא למנה מנה והאמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן, ולכאורה מה הועילו בתקנתם, רבא אומר שיש חזקה שאדם לא יטרח בסעודה ויפסיד אותה לחנם.

שנו בברייתא שכיוון שזה קנס חכמים גובה כתובה רק מזיבורית, ולכאורה על מה הקנס, אלא הפירוש הוא שכיוון שזה רק תקנת חכמים גובה רק מזיבורית, ורשב"ג סובר שכתובה היא מדאורייתא, אך קשה שבברייתא אחרת דרשו בפסוק **כסף ישקול כמוהו הבתולות** שזה יהיה כמוהו הבתולות ומוהר הבתולות כמו זה, ומכאן סמכו חכמים שכתובה היא מדאורייתא, ורשב"ג סובר שאינה מדאורייתא אלא מדברי סופרים ויש להפוך את הברייתא האחרונה, ולכאורה נהפוך את הראשונה שרשב"ג סובר שכתובה מדאורייתא, שרשב"ג אמר שכשהוא בקפטוקיא נותן לה מהמעוה של קפוטקיא, וללישנא בתרא יש לפרש בברייתא השניה שכולה כרשב"ג, ויש להוסיף בברייתא שכתובת אלמנה היא מדברי סופרים שרשב"ג אמר שכתובת אלמנה אינה מן התורה אלא מדברי סופרים.

אדם אחד בא לר"נ ואמר לו שמצא פתח פתוח אמר ר"נ הכוהו בענפי דקל כי הוא רועה זונות במברכתא, ואמנם ר"נ אמר שנאמן אך גם מקבל מכות, ורב אחא מחלק שבחור מקבל מכות ינשוי נאמן.

אדם אחד בא לר"ג ואמר שמצא פתח פתוח אמר ר"ג שמא הטית וזה משל לאדם שהלך באישון לילה ואפילה אם היטה מצא פתוח ואם לא מצאו נעול, וללישנא בתרא אמר לו שמא במזיד הטית ועקרת את הדלת, ומשל לאדם שהלך באישון לילה ואפילה שאם היטה במזיד מצא פתוח ואם לא היטה מצא נעול.

אדם אחד בא לר"ג בן רבי ואמר שבעל ולא מצא דם בתולים והאשה אמרה שהיתה בתולה אמר ר"ג שיביאו את הסודר ישראו במים וכבסו ומצא עליו טיפי דמים ואמר לו לך זכה במקחך, ואמר הונא מר בן רבא מפרזקיא לרב אשי שגם אנו נבדוק כך **עמוד ב** אמר רב אשי שבבל רק בגיהוץ הוא ככיבוס של א"י, ואם נעשה גיהוץ יעבור הדם בשפשוף האבן.

אדם אחד בא לר"ג בן רבי ואמר לו שבעל ולא מצא דם ואמרה האשה עדיין בתולה אני, אמר ר"ג שיביאו ב' שפחות בתולה ובעולה, והושיבם על פי חבית של יין והבעולה ריח היין נודף מפיה אך בבתולה אין הריח נודף, ובדקו האשה ולא נדף ריחה אמר ר"ג לך זכה במקחך, ומה שלא בדק בה מיד כי ידע את זה אך לא ניסה את זה מעולם, וחשש שלא יבדוק כראוי ואין זה דרך ארץ לזלזל סתם בבת ישראל.

אדם אחד בא לר"ג הזקן ואמר שבעל ולא מצא דם אמרה האשה שהיא ממשפחת דורקטי שאין להם דם נדה ודם בתולים ובדק ר"ג בקרובותיה ומצא כדבריה, ואמר לו ר"ג לך זכה במקחך אשריך שזכית למשפחת דורקטי, ודורקטי הכוונה דור קטוע, ואמר ר' חנינא שר"ג ניחמו תנחומין של הבל כי ר' חייא שנה שכמו שטוב שאור לעיסה כך טוב דמים לאשה, ושנו בשם ר"מ שאשה שדמיה מרובים בניה מרובים, ור' ירמיה בר אבא אמר שר"ג אמר לו לך זכה במקחך ור' יוסי בר אבין אמר שר"ג אמר שהתחייבת במקחך, וזה מובן כמו שאמר ר' חנינא, אך לר' ירמיה קשה מה הזכות במקח כזה, ויש לומר שהיא לא תבא לידי ספק נדה.

אדם אחד בא לרבי ואמר שבעל ולא מצא דם, אמרה האשה עדיין אני בתולה וזה היה בשני בצורת ורבי ראה שפניהם שחורים וצוה והכניסום למרחץ והאכילום והשקום והכניסום

לחדר ובעל ומצא דם, אמר לו רבי לך זכה במקחך, ורבי אמר עליהם **צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ**.

משנה כתובת בתולה מאתים ושל אלמנה מנה, גרושה וחלוצה מהאירוסין כתובתן מאתים ויש בהן טענת בתולים. **גמרא** רב חנא מבגדד פירש שאלמנה פירושו על שם מנה, אך קשה לדבריו מדוע אלמנה מהאירוסין שיש לה מאתים נקראת אלמנה, ויש לומר שכיון שמהנישואין נקראת אלמנה קראו לה כך גם מהאירוסין, והתורה קראה אלמנה על שם העתיד שרבנן יתקנו לה מנה, והתורה קוראת לדברים על שם העתיד כמו שכתוב **ושם הנהר השלישי חדקל הוא ההולך קדמת אשור**, ורב יוסף שנה שאשור זה העיר סליקא ואשור עדיין לא היתה אלא שהיא עתידה להיות, ואותו דבר אלמנה.

עוד אמר רב חנא מבגדד שהמטר משקה מרוה מזבל הארץ ומעדן הפירות וממשיך, ורבא בר ר' ישמעאל או רב יימר בר שלמיא אמר שלומדים את זה מהפסוק **תלמיה רוח נחת גדודיה ברביבים תמוגגנה צמחה תברך**.

ר' אלעזר אמר שהמזבח מזיח מזין העולם ומחבב ומכפר, ולכאורה מכפר זה כמו מזיח, ויש לפרש שהוא מזיח את הגזירות ומכפר העוונות.

עוד אמר רב חנא מבגדד שהתמרים מחממות ומשביעות ומשלשלות ומחזקות ולא גורמות לפינוק, ורב אמר שאם אכל תמרים לא יורה, ויש להקשות שכתוב שתמרים בשחרית וערבית הן יפות ובמנחה רעות ובצהרים אין כמותן ומבטלות ג' דברים מחשבה רעה וחולי מעים ותחתוניות, ויש לומר שרב לא אמר שאינן טובות אלא שלפי שעה הן גורמות לטרדה כמו שאמרו שמי ששתה רביעית יין לא יורה, עוד יש לחלק שקודם אכילה אינן טובות ואחר אכילה הן משובחות, כמו שאמר אביי שאמרה אומנתו שקודם האוכל התמרים הן כמו גרוזן לסל ואחר אכילה הן מחזקות כבריח לדלת.

רבא אומר שדלת נקראת בארמית דשא והוא נוטריקון דרך שם, מדרגות נקראות דרגא, והיינו דרך לגג, ורב פפא אומר שפוריא נקרא ע"ש שפרים ורבים עליה.